

Tim Severin

Bericht voor de koning

Karakter Uitgevers B.V.

1

De keizer imiteerde een walvis. Hij dook onder, vulde zijn mond met water en kwam dan straaltjes in het rond sproeiend weer boven in het paleiszwembad. Ik keek er steeds naar, mij afvragend of ik minachting of sympathie moest voelen. Tenslotte was hij al een oude man. Hij was al boven de zeventig en genoot ongetwijfeld van het warme water op zijn vlekkerige huid, en van het gevoel van gewichtloosheid. Door een ziekte was zijn lichaam opgezwollen tot wanstaltige proporties en lopen deed hem veel pijn. Nog maar een week geleden had ik hem na een van de eindeloos lange ceremonies totaal uitgeput in het paleis zien terugkeren. Zodra de zware bronzen deuren achter hem waren gesloten, was hij in de armen van een van zijn mannen gevallen. Vandaag werd het feest gehouden dat de christenen Goede Vrijdag noemen, met 's middags weer een urenlange keizerlijke ceremonie. Ik kwam tot de conclusie dat de keizer zijn ontspanning wel verdiende, al zouden de meesten van zijn onderdanen erg verbaasd staan over zijn walvispelletje, want zij beschouwden hem als de vertegenwoordiger van hun God op aarde.

Ik verschoof de zware bijl die op mijn schouder rustte. Waar de steel op mijn rode tunica drukte, zat nu een vochtige plek. Vanonder de rand van mijn ijzeren helm met gouden inlegwerk gleden zweetdruppels over mijn voorhoofd. Het was zo warm in de badruimte dat ik er doezelig van werd. Het kostte me moeite alert te blijven. Als lid van de Hetaira, de keizerlijke wacht, was het mijn taak het leven te beschermen van basileus Romanus III, keizer van Byzantium en Gelijke

van de Apostelen. Net als de vijfhonderd andere leden van zijn persoonlijke lijfwacht, de Varangische Garde, had ik gezworen de keizer voor zijn vijanden te behoeden, en daar werden we vorstelijk voor betaald. Hij vertrouwde ons meer dan zijn landgenoten, en daar had hij goede redenen voor.

Aan de andere kant van het bad stond een groepje hovelingen, in totaal ongeveer vijf man. Ze bleven op een afstandje van de keizer staan, en dat was verstandig ook, want zijn ziekte maakte hem erg prikkelbaar. De basileus stond inmiddels berucht om zijn opvliegende karakter. Eén slecht gekozen woord of onachtzaam gebaar was genoeg om hem in woede te doen uitbarsten. Ik diende inmiddels drie jaar in het paleis en had gezien hoe hij veranderde van een gul en evenwichtig mens in een nijdige en gierige oude man. Mensen die voorheen gewend waren mooie geschenken te ontvangen uit de keizerlijke schatkist, werden nu genegeerd of zelfs fel bekritiseerd. Gelukkig werd de lijfwacht nog niet blootgesteld aan een dergelijke behandeling, en dus waren we nog volkomen loyaal aan de keizer. We hielden ons verre van de intriges en kruiperijen tussen de verschillende facties binnen de hofhouding. De gewone gardeleden spraken de landstaal niet eens. De hoogste officieren waren weliswaar Griekse patriciërs, maar de gewone gardeleden kwamen allemaal uit het hoge noorden en onderling spraken we Noors. Officieel moest een hoveling met de titel 'Groottolk voor de Hetaira' voor ons tolken, maar het was slechts een eretitel, een van de vele duur klinkende titels aan een hof dat geobsedeerd was door rang, protocol en ceremonies.

'Wacht!' Ik schrok op uit mijn mijmeringen. Een van de mannen in het groepje hovelingen wenkte mij. Ik wist dat dit de Keizerlijke Inktpotbewaarder was. Ondanks de pompeuze naam was dit daadwerkelijk een belangrijke functie. Formeel werd er van de Inktpotbewaarder slechts verwacht dat hij de inktpot aan de keizer voorhield waar en wanneer deze ook maar een officieel document moest ondertekenen, maar in werkelijkheid fungeerde deze man als privésecretaris van de keizer. Wie deze functie bekleedde, had altijd toegang tot de basileus, een privilege dat zelfs de hoogste ministers niet hadden, want zij moesten eerst een formele afspraak maken voor ze de keizer te spreken kregen.

De Inktpotbewaarder wenkte mij opnieuw. Ik wierp een blik op de

basileus. Romanus lag nog met steeds met gesloten ogen straaltjes water te spuiten, tevreden in zijn warme water. Het midden van het zwembad was onlangs verdiept, maar een volwassen man kon nog altijd midden in het bad met het hoofd boven water rechtop staan. Er leek geen gevaar te dreigen. Ik liep naar de Inktpotbewaarder, die me een vel perkament voorhield. Ik zag de handtekening van de keizer staan in purperkleurige inkt, en de Inktpotbewaarder maakte duidelijk dat ik het document naar een aangrenzende kamer moest brengen, een kantoortje waar de klerken wachtten.

Het was niet ongewoon dat een lijfwacht als boodschappenjongen werd gebruikt. De hovelingen waren zo overtuigd van hun eigenwaarde, dat ze zichzelf hoog verheven achtten boven het uitvoeren van zulke simpele taken als het openen van een deur of het dragen van een boekrol. Ik nam het perkament dus aan, keek nog even over mijn schouder en liep naar de deur. De basileus lag nog steeds met een verzalige blik in het water.

In de aangrenzende kamer stond de *orfanotrofos* te wachten. Zijn officiële functie was opzichter van het weeshuis, een instelling die door de keizer werd gefinancierd. Maar ook in dit geval was de titel geen juiste afspiegeling van zijn werkelijke status. Johannes de orfanotrofos was op de basileus na de machtigste man van het keizerrijk. Dankzij een combinatie van pure intelligentie, sluwheid en doorzettingsvermogen was hij opgeklommen in de keizerlijke hiërarchie. Zonder die titel te dragen, was hij in wezen de eerste minister van het keizerrijk. Iedereen vreesde hem, deze magere man met zijn smalle gezicht en diepliggende ogen onder opvallend zwarte wenkbrauwen. Hij was ook een van de baardelozen, een eunuch.

Ik ging voor hem in de houding staan, maar salueerde niet. Alleen de basileus en zijn naaste familie werden door de Varangische Garde gegroet. En Johannes de orfanotrofos was zeker niet in het purper geboren. Zijn familie kwam uit Paphlagonia aan de Zwarte Zee en volgens de geruchten waren zijn ouders nadat ze naar Constantinopel waren verhuisd eerst geldwisselaars, en volgens sommigen zelfs valsemunters geweest.

Nadat ik het perkament had overhandigd, wierp de orfanotrofos er

een blik op en zei toen langzaam en overdreven zorgvuldig articulerend: 'Breng dit naar de *logothet* van financiën.'

Ik bleef staan en zei in het Grieks: 'Mijn excuses, excellentie. Ik heb dienst. Ik mag de keizer niet alleen laten.'

De orfanotrofos trok een wenkbrauw op. 'Nou nou, een lijfwacht die Grieks spreekt,' mompelde hij. 'De beschaving dringt eindelijk door in het paleis.'

'Misschien kan iemand anders het doen, een *dekanos*,' suggereerde ik. 'Dat is hun taak, het bezorgen van boodschappen.' Ik zag meteen dat ik een fout had gemaakt.

'Juist,' zei de orfanotrofos op kille toon. 'En jij moet ook je plicht doen.'

Gekwetst door zijn opmerking draaide ik me snel om en marcheerde ik terug naar het bad. Toen ik de lange zaal binnenkwam, met zijn hoge koepeldak en muren met mozaïeken die dolfijnen en golven afbeeldden, zag ik meteen dat er iets helemaal mis was. De basileus lag nog in het water, maar nu op zijn rug. Hij bewoog zwakjes met zijn armen. Alleen omdat hij zo dik was, zonk hij niet. De hovelingen die even eerder nog in de zaal hadden gestaan, waren spoorloos verdwenen. Ik liet mijn bijl op de marmeren vloer vallen, gooide mijn helm af en holde naar het zwembad. 'Alarm! Alarm!' brulde ik. 'Lijfwacht, hierheen!' In een paar stappen was ik bij de rand van het bad. Met kleren en al sprong ik erin en ik zwom zo snel als ik kon naar de basileus. In stilte dankte ik Odin, mijn eigen god, dat wij Noormannen als kind al leren zwemmen.

De basileus leek zich niet van mijn aanwezigheid bewust. Hij bewoog nauwelijks en af en toe gleed zijn hoofd onder water. Ik legde mijn hand onder zijn kin, liet mijn benen zakken tot ik de bodem voelde en begon hem naar de rand te trekken, waarbij ik zijn hoofd op mijn schouder liet rusten zodat hij niet onder water gleed. Hij voelde slap aan in mijn armen. Zijn schedel, die tegen mijn kin drukte, was op een paar plukjes haar na kaal.

'Lijfwacht, hierheen,' riep ik weer. En in het Grieks: 'Haal een arts!'

Eindelijk werd mijn geroep beantwoord. Enkele hovelingen, klerken en bedienden holden naar binnen en dromden samen aan de rand van het bad. Iemand knielde neer en greep de basileus onder zijn armen

om hem omhoog te trekken. Het ging allemaal langzaam en onhandig. Toen de basileus eenmaal aan de rand van het zwembad op het droge lag, zag hij er meer dan ooit als een walvis uit, alleen nu als een gestrande en stervende walvis. Ik klom uit het bad en duwde de hovelingen opzij.

‘Help me hem op te tillen,’ zei ik.

‘Wat is hier in Thors naam aan de hand?’ vroeg iemand.

Eindelijk was er een *decurion*, de onderofficier van mijn wacht, aangekomen. Hij keek zo woest naar de angstige hovelingen dat ze meteen achteruitdeinsden. Samen tilden we het slappe lichaam van de keizer op en droegen hem naar een marmeren bank. Een van de bedienden had de tegenwoordigheid van geest een paar handdoeken op de bank te leggen voor we de oude man, die zwakjes bewoog, lieten zakken. De *decurion* keek om zich heen en rukte een met brokaat versierd, zijden gewaad van de schouders van een hoveling en legde dit over het naakte lichaam van de keizer.

‘Laat me erlangs.’

Het was een van de hofartsen. De gezette, kleine man trok met zijn korte, dikke vingers de oogleden van de keizer omhoog. Ik zag meteen dat hij nerveus was. Hij trok zijn handen terug alsof hij zich gebrand had. Waarschijnlijk was hij bang dat de basileus zou sterven terwijl hij hem aanraakte. Maar de keizer hield de ogen open en draaide een beetje met zijn hoofd om om zich heen te kunnen kijken.

Op dat moment klonk er geroezemoes, waarna de omstanders ruimte maakten voor een vrouw. Dit was Zoë, de keizerin. Ze was waarschijnlijk weggeroepen uit het *gynaecium*, de vrouwenvertrekken van het paleis. Ik had haar nooit eerder van zo dichtbij gezien en was onder de indruk van haar houding. Ondanks haar leeftijd stond ze met rechte rug en het hoofd hoog. Ze moest minstens vijftig zijn en was waarschijnlijk nooit een echte schoonheid geweest, maar haar gezicht had nog steeds de verfijnde trekken die haar aristocratische afkomst ver raadden. Ze was de dochter en kleindochter van keizers en dat bewees ze met haar hooghartige houding.

Zoë schreed tussen de uiteenwijkende hovelingen naar voren en bleef op minder dan een armlengte van haar echtgenoot op de marmeren bank staan. Terwijl ze neerkeek op de keizer toonde ze geen spoor

van emotie. De keizer was lijkbleek en had moeite met ademen. Ze staarde hem eventjes aan, waarna ze zich zonder een woord te zeggen omdraaide en de zaal uitliep.

De hovelingen deden hun best geen blikken van verstandhouding uit te wisselen. Iedereen, ikzelf inbegrepen, wist dat de keizer en zijn vrouw niet van elkaar hielden. Constantijn, de vorige basileus, had hen min of meer gedwongen te trouwen. Zoë was de lievelingsdochter van Constantijn en aan het einde van zijn leven had hij naar een geschikt echtgenoot voor haar gezocht binnen de aristocratie van Constantinopel. Vader en dochter wilden beiden de toekomst van hun dynastie voortzetten, ook al was Zoë al te oud om kinderen te krijgen. Zodra zij en Romanus de troon bestegen, probeerden ze hun eigen dynastie te stichten. Romanus had zichzelf behandeld met allerlei afrodisiaca, hetgeen volgens sommigen verklaarde waarom hij zo snel kaal was geworden. Zijn oudere echtgenote hing zichzelf vol met vruchtbaarheidsamuletten en liet zich behandelen door kwakzalvers en charlatans die steeds groteskere behandelingen voorschreven om haar zwanger te laten worden. Naargelang deze pogingen faalden, kregen man en vrouw een steeds grotere hekel aan elkaar. Romanus nam een maîtresse en Zoë werd gefrustreerd en vol wraakgevoelens naar het gynaeceum verbannen.

Maar daar was het verhaal nog niet mee afgelopen. Zoë had nog geen twee jaar geleden ook een minnaar genomen. De paleiswacht had het tweetal meermaals betrappt en deed dan net of ze niets zagen. Niet uit respect voor de keizerin – ze hield haar affaire niet verborgen – maar omdat haar minnaar de jongere broer was van Johannes de orfanotrofos. Dit was een geval waarin hoge politiek, ambitie en lust onontwarbaar met elkaar waren verbonden, en daar kon je maar beter buiten blijven.

‘Maak ruimte!’ commandeerde de decurion.

Hij ging in de houding staan op ongeveer een speerlengte afstand van het kale hoofd van de basileus, en bijna automatisch volgde ik zijn voorbeeld door aan het voeteneinde van de keizer plaats te nemen. Mijn bijl lag nog steeds ergens op de marmeren vloer, maar ik had mijn dolk in mijn riem en legde mijn hand op het heft. De arts begon nerveus handenwringend te ijsberen. Plotseling steeg er een diep ge-

kreun uit Romanus' keel op. Hij hief zijn hoofd een beetje op van de handdoek die hem tot kussen diende en maakte een gebaar met zijn rechterhand, alsof hij iemand wenkte. Aangezien niemand wist wie hij bedoelde, durfde niemand naar voren te komen. De omstanders waren nog steeds in de ban van de majesteit en macht van Romanus. De keizer liet zijn ogen langs de gezichten van zijn hovelingen glijden. Hij leek iets te willen zeggen, bijna smekend. Zijn keel bewoog, maar er kwam geen geluid uit. Toen sloot hij de ogen. Zijn hoofd zakte weer op het kussen en rolde opzij, waarna hij begon te hijgen en hortend en stotend begon te ademen. Plotseling stokte zijn adem helemaal en viel zijn mond open. Er kwam een dikke, donkerbruine substantie naar buiten, en nadat hij nog twee keer vergeefs naar adem had gehapt stierf hij.

Ik bleef strak in de houding staan. Ik hoorde snelle voetstappen en in de verte geweeklaag en gejammer, nu het nieuws dat de keizer dood was zich door het paleis verspreidde. Ik besteedde er geen aandacht aan. Tot er een nieuwe basileus was, was het de plicht van de garde het stoffelijk overschot van de keizer te bewaken.

‘Thorgils, je ziet er in dat doorweekte uniform uit als een dorpsidiot. Ga terug naar het wachtlokaal en meld je bij de dienstdoende officier.’

De bevelen werden in het Noors uitgesproken en ik herkende de stem van Halfdan, de commandant van mijn compagnie. Deze gespierde veteraan diende al bijna tien jaar bij de paleiswacht. Hij had eigenlijk al met pensioen kunnen gaan, want hij had een klein fortuin bijeen gespaard van zijn salaris, maar hij was met veel plezier lid van de wacht en had er geen behoefte aan naar Denemarken terug te keren.

‘Zeg tegen hem dat de situatie hier bij de keizer onder controle is. Stel hem voor een uitgaansverbod in te stellen in het paleis.’

Onderweg mijn helm en de strijdbijl, die iemand voor mij tegen de muur had gezet, weer oppakkend, liep ik soppend weg. Om bij het wachtlokaal te komen moest ik door een doolhof van gangen, ontvangstzalen en binnenhoven lopen. Romanus III had net zo goed in een van zijn andere paleizen kunnen sterven – ze hadden tenslotte allemaal een zwembad – maar hij had ervoor gekozen zijn laatste adem uit te blazen in het grootste en meest labyrintische: het Grote Paleis. Dit paleis, dat bijna aan het uiteinde van het schiereiland Constanti-

nopel stond, was door opeenvolgende keizers zo vaak verbouwd en vergroot, dat het nu een verwarrende doolhof van gangen en zalen was. Het achterlaten van steeds grotere gebouwen was een bijna maniakale obsessie voor de keizers op de purperen troon. Iedere basileus deed zijn best in de herinnering voort te leven als de bouwer van minstens één grootschalig project, zoals een nieuwe kerk, een klooster, een enorm paleis of een ander protserig openbaar gebouw. Romanus had miljoenen goudstukken over de balk gegooid voor de bouw van een reusachtige nieuwe kerk voor de moeder van zijn god, ook al had zij in mijn ogen al meer dan genoeg kerken en kloosters die haar naam droegen. De nieuwe kerk van Romanus zou worden ingewijd als de Heilige Maria Peribleptos. Met zijn tuinen, wandelpaden en fonteinen, en omdat het ontwerp voortdurend werd veranderd zodat half afgebouwde constructies weer moesten worden afgebroken, was het budget zo ver overschreden dat Romanus een speciale belasting had moeten heffen om het project te kunnen voortzetten. De kerk was nog steeds niet klaar en ik vermoedde dat hij ook nooit voltooid zou worden. Tot mijn eigen verbazing vond ik het al volkomen normaal in de verleden tijd over Romanus te denken.

‘Trek een droog uniform aan en ga naar het detachement dat de poort bewaakt,’ zei de officier van dienst toen ik me bij hem meldde. Hij was nog maar nauwelijks twintig, maar al bijna net zo gespannen als de arts die naar de stervende keizer was geroepen. Hij was een Griek uit een van de beste families van Constantinopel en zijn ouders hadden ongetwijfeld een groot bedrag moeten neertellen om hem in te kopen als officier in de garde. Ze hoopten dat hij, eenmaal binnen de muren van het paleis, in de gunst van de basileus kon komen. Nu was hun investering misschien weggegooid geld, want de kans bestond dat een nieuwe basileus besloot uit veiligheidsoverwegingen alle Griekse officieren te vervangen. Het was een van de vele schijnvertoningen in het paleis: de Byzantijnse samenleving deed net alsof de Hetaira nog altijd Grieks was. De zonen van de grote families zagen het als een grote eer tot officier van de garde te worden benoemd en droegen de uniformen van de oude paleisregimenten – de Excubia, de Numeri, de Scholae en andere – maar als het om het echte werk ging, vertrouwde de basileus alleen ons, de vreemdelingen, zijn Varangische Garde.

Ik voegde mij bij mijn kameraden bij de hoofddeur. Ze hadden de poortdeuren al dichtgeslagen zonder toestemming te vragen aan de poortwachter, wiens taak het was ervoor te zorgen dat de hoofddeur bij zonsopkomst werd geopend en op het noenuur werd gesloten, waarna de poort nog een paar uur openstond aan het begin van de avond. Maar nu was de keizer gestorven. De poortwachter had geen gezag meer en wist niet wat hem te doen stond. De decurion nam hem de beslissing uit handen. Niemand mocht het paleis in of uit.

Toen ik aankwam, klonk er luid rumoer buiten de poort. Er werd op de deuren gebonsd en er klonk hard en ongeduldig geroep.

‘Blij dat je er bent, Thorgils,’ zei de commandant van de wacht. ‘Misschien weet jij wat die wildemannen allemaal roepen.’

Ik luisterde aandachtig. ‘Je kunt ze maar beter binnenlaten,’ zei ik. ‘Blijkbaar staat de patriarch voor de poort en eist hij toegang.’

‘De patriarch? Die ouwe bok in die zwarte jurk?’ bromde de commandant, een verstokte aanhanger van het Oude Geloof. ‘Jongens, open de zijdeur en laat de monniken binnen. Maar hou je adem in, want ze wassen zich bijna nooit.’

Even later stormde een groep boos kijkende monniken, met lange baarden en zwarte gewaden, door de smalle opening tussen de deuren. Ze wierpen ons woedende blikken toe en liepen haastig verder. Het geklepper van hun sandalen en het getik van hun houten staven op de marmeren vloer had een verwijtende klank. In hun midden zag ik de wit bebaarde Alexis van het Stoudiosklooster, de hoogste religieuze autoriteit van het keizerrijk.

‘Ik vraag me af waarom zij zo snel uit hun klooster tevoorschijn zijn gekomen,’ mompelde een Varjaag, terwijl hij de deur achter ze sloot en de grendel dichtschroef.

Het antwoord op zijn vraag werd later duidelijk, toen onze dienst erop zat en we in het wachtlokaal terugkwamen. Daar hingen een stuk of tien van mijn kameraden rond, en ze grijnsden.

‘Die oude tang heeft alweer een nieuwe man. Zodra ze zeker wist dat de oude Romanus was gaan hemelen, liet ze de patriarch halen.’

‘Ik weet het. Wij hebben hem en zijn kraaien binnengelaten.’

‘Nou, ze heeft ze niet laten komen om voor haar gestorven echtgenoot te bidden. De priesters waren nog maar nauwelijks binnen toen de

oude dame haar adviseurs voor spoedberaad bijeenriep, onder wie die gluiperd, de orfanotrofos. Ze verklaarde dat haar minnaar de nieuwe basileus moest worden.'

'Toch niet dat leeghoofd? Dat mooie jochie?'

'Ze had alles van tevoren gepland. Ze zei dat zij, als keizerlijke afstammeling, de continuïteit van de staat vertegenwoordigde en dat het in het belang van het keizerrijk was als haar "lieve Michaël", zoals ze hem noemde, met haar de troon zou bestijgen.'

'Dat meen je niet! Hoe weet je dat allemaal?'

De lijfwacht snoof minachtend. 'De orfanotrofos had vier van ons opgedragen de keizerin te escorteren, voor het geval iemand haar wilde vermoorden. Maar dat was natuurlijk een list, want toen de andere hovelingen bezwaar kwamen maken tegen Michaël als troonopvolger, zagen ze de lijfwacht staan, en trokken ze de conclusie dat het besluit al niet meer terug te draaien was.'

'En hoe ging het verder toen de patriarch aankwam?'

'Hij begon meteen met de huwelijksceremonie tussen dat oude mens en haar speeltje. Ze heeft hem ongetwijfeld flink wat steekpenningen betaald. Nog geen uur later waren ze man en vrouw.'

Dit bizarre verhaal werd onderbroken doordat een van onze Griekse officieren naar binnen stormde en op nerveuze toon om een complete keizerlijke escorte vroeg. We moesten onze parade-uniformen dragen en hem volgen naar het Triklinium, de grote audiëntiezaal. Hij riep dat er geen tijd te verliezen was.

Dertig van onze mannen vormden een colonne en marcheerden door de gangen naar de enorme zaal met zijn mozaïekvloeren en met zijden banieren en kostbare iconen behangen muren, waar de basileus ministers, buitenlandse gezanten en andere hoogwaardigheidsbekleders ontving.

Op een verhoging achter in de zaal stonden twee rijkversierde troenen, en onze officier ging ons voor naar onze plaatsen. We moesten in een halve cirkel achter de verhoging gaan staan en hadden dus uitzicht op de hele zaal. Een tiental adjudanten en de meester van het Triklinium waren druk in de weer om te zorgen dat alles klaar was voor het vorstelijke paar. Slechts een paar tellen later kwamen keizerin Zoë en haar kersverse echtgenoot Michaël naar binnen en gingen naar

het podium. Meteen daarna arriveerden de orfanotrofos, een paar priesters van hoge rang en een groep hovelingen die tot de factie van de keizerin behoorden. Zoë en Michaël gingen op het podium staan, onze Griekse officier siste een bevel en wij, de leden van de lijfwacht, hielden gehoorzaam onze bijlen recht voor ons als officieel saluut. De keizer en de keizerin draaiden zich om naar de aanwezigen in de zaal. Op het moment dat ze wilden gaan zitten werd het even spannend. Volgens het protocol groet de lijfwacht de basileus zodra hij plaatsneemt op de troon. Hij laat zich in de stoel zakken en de leden van de garde leggen hun bijlen over hun rechterschouder. Dat is het teken dat alles in orde is en dat alles in het keizerrijk volgens traditie en gewoonte gebeurt. Maar toen Zoë en Michaël op het punt stonden zich op de kussens neer te vlijen, keken mijn kameraden en ik elkaar twijfelend aan. Een paar tellen lang gebeurde er niets. Ik merkte dat onze Griekse officier verstijfde van angst, maar toen legden de gardeleden, enigszins aarzelend, de bijlen over hun schouder. Ik kon de aanhangers van Zoë bijna een zucht van verlichting horen slaken.

Nu dit kritieke moment eenmaal voorbij was, leek de rest van de bijeenkomst op een farce. Zoë's factie had blijkbaar iedereen in het paleis gewaarschuwd en de belangrijkste ministers en hun staf opgetrommeld, die nu een voor een binnenkwamen. Veel van hen waren gekomen in de verwachting dat ze de laatste eer zouden bewijzen aan de overleden keizer, maar in plaats daarvan werden ze geconfronteerd met een verbijsterend tafereel: de in een mum van tijd hertrouwde weduwe van de keizer naast haar kersverse echtgenoot, die bijna haar kleinzoon had kunnen zijn. Het was geen wonder dat veel van de mannen bij binnenkomst even stokstijf bleven staan van verbazing. De statige keizerin en haar jeugdige gemaal hielden de rijkssymbolen in hun handen, die schitterden van de ringen. Pages hadden hun prachtige gewaden zorgvuldig gedrapeerd en Zoë straalde de verwachting uit dat ze als keizer en keizerin geëerd zouden worden. Vanachter de verhoging zag ik hoe de hovelingen het spektakel in zich opnamen: de hooghartige keizerin, haar jongensachtige echtgenoot, de wachtende hoogwaardigheidsbekleders en de sinistere, duistere gedaante van Johannes, de orfanotrofos en broer van Michaël, die zorgvuldig de reactie van eenieder die binnenkwam in zich opnam. Na een korte

aarzelings en een in stilte gemaakte afweging kwamen de ministers en andere hovelingen naar voren en maakten een diepe buiging voor de keizerin, waarna ze knielden en de ring kusten van haar met grote ogen toekijkende echtgenoot, die nog geen zes uur eerder slechts bekend had gestaan als haar geheime minnaar.

Romanus werd de volgende dag begraven. In de nacht had iemand – waarschijnlijk de uiterst efficiënte orfanotrofos – er zorg voor gedaan dat het opgezwollen lijk in officiële gewaden van purperen zijde werd opgebaard. Een uur na zonsopkomst stond de rouwstoet al klaar, met iedereen op de plek die bij zijn rang hoorde, en werd de poort van het paleis geopend. Ik was een van de honderd leden van de garde die, in overeenstemming met de traditie, meteen voor en achter de overleden basileus liepen. De stoet kwam op de Mese, de brede straat die de stad in twee helften verdeelt. Het verbaasde mij hoeveel inwoners al zo vroeg hun bed uit waren gekomen. Het nieuws over het plotselinge overlijden van de basileus moest als een lopend vuurtje rond zijn gegaan. De mensen die vooraan in de menigte langs de route stonden, konden de op was lijkende huid en het opgezwollen gezicht van de keizer met eigen ogen zien, want zijn hoofd en handen waren onbedekt. Een paar keer hoorde ik iemand ‘vergiftigd!’ roepen, maar verder heerste er een naargeestige stilte. Niemand gaf blijk van verdriet over de dood van de keizer. Het werd mij duidelijk dat Romanus III in Constantinopel niet erg populair was geweest.

Op het grote Forum van Amastration sloegen we linksaf en een halve mijl verder bereikte de stoet de Via Triumphalis. Als een keizer over deze weg reed, was dat meestal aan het hoofd van zijn zegevierende leger, onder luid gejuich van de menigte, die keek naar de megedragen oorlogsbuit en lange rijen verslagen en geketende vijanden. Nu werd Romanus in tegengestelde richting gereden, terwijl er een doodse stilte heerste die slechts doorbroken werd door het gepiep en gekraak van de wagen waarop zijn baar stond, het geluid van paardenhoeven en de doffe dreun van honderden en honderden voetstappen, want het gewone volk van Constantinopel volgde uit morbide nieuwsgierigheid de stoet. Ze liepen helemaal mee tot aan de enorme en nog onvoltooide kerk van de Heilige Maria Peribleptos, het grote bouwproject van Romanus. Hij zou de eerste zijn die profiteerde van zijn

eigen spilzucht. De priesters legden hem snel in de groen met witte sarcofaag die Romanus voor zichzelf had uitgekozen. Dit was ook weer een van de vele merkwaardige keizerlijke tradities, die in dit geval bepaalde dat de basileus op de dag van zijn troonsbestijging ook zijn eigen graf moest kiezen.

Terwijl de menigte zich somber en apathisch verspreidde, marcheerde onze stoet snel terug naar het paleis, want er was geen tijd te verliezen.

‘Twee parades op een dag. Maar goed, het is de moeite waard,’ zei Halfdan vrolijk, terwijl hij de donkere sjerp afdeed die hij tijdens de begrafenis had gedragen en deze verving door een exemplaar dat schitterde van het gouddraad. ‘Godzijdank hoeven we vanmiddag niet zo ver te lopen, en we hadden trouwens toch al moeten marcheren, want het is Palmzondag.’

Net als sommige andere leden van de garde was Halfdan half christelijk en half heidens. Voor de buitenwereld hing hij het geloof in de Witte Christus aan en aan Christus legde hij ook zijn eden af. Ook ging hij regelmatig naar de diensten in de nieuwe St. Olafskerk die onlangs was gebouwd bij ons hoofdkwartier bij de Gouden Hoorn, de grootste haven van Constantinopel. Maar tegelijkertijd droeg hij Thors hamer als amulet aan een leren koord om zijn nek en als hij had gedronken riep hij vaak dat hij na zijn dood liever zou feesten en vechten in Odins Walhalla, dan als een bloedeloos engeltje met vleugeltjes in de christelijke hemel rond te fladderen.

‘Hoe komt het dat jij zo goed Grieks spreekt, Thorgils?’ De vraag werd gesteld door een van de gardeleden die de vorige dag bij de paleispoort had gestaan. Hij was pas onlangs door de garde gerekruteerd.

‘Hij heeft een druppel bloed van Fafnir opgelikt, zodoende,’ antwoordde Halfdan in mijn plaats. ‘Als je Thorgils een paar weken de tijd geeft, kan hij iedere taal leren die hij maar wil, zelfs die van de vogels.’

Ik negeerde zijn onhandige poging om grappig te zijn. ‘Ik moest als kind Grieks leren,’ zei ik, ‘in een Iers klooster.’

‘Ben jij monnik geweest?’ vroeg de man verbaasd. ‘Ik dacht dat je een volgeling van Odin was. Dat is mij tenminste verteld.’

‘Dat ben ik ook,’ zei ik. ‘Odin waakte over mij toen ik bij de monniken woonde en zorgde dat ik kon ontsnappen.’

‘Dan begrijp je waarschijnlijk ook wat ze deden met al die heilige

schilderijen die ze in de rouwstoet meedroegen, en al die relieken en stukjes van heiligen en zo.'

'Deels wel. Maar het christendom dat ik in Ierland moest bestuderen was anders dan hier in Constantinopel. Het is natuurlijk wel dezelfde God, maar de manier waarop ze Hem aanbidden is anders. Ik moet toegeven dat ik, voordat ik hier kwam, de helft van de heiligen die ze hier aanbidden helemaal niet kende.'

'Dat is niet zo vreemd,' bromde de man. 'Op de markt probeerde iemand me van de week een stuk menselijk bot te verkopen. Hij beweerde dat het afkomstig was van de rechterarm van de Heilige Demetrios, en dat ik het moest kopen omdat ik net als de Heilige Demetrios soldaat was. Hij beweerde dat dat reliek mij in ieder gevecht de overwinning zou bezorgen.'

'Je hebt het toch zeker niet gekocht?'

'Natuurlijk niet. Iemand op de markt waarschuwde me dat als alle botten die die venter verkocht echt waren, Demetrios meer ledematen dan een duizendpoot had gehad.' Hij lachte spottend.

Later die middag begreep ik waar die soldaat op doelde toen we op weg gingen voor de inhuldiging van onze jonge, nieuwe basileus, die zou worden uitgeroepen tot Michaël IV voor de verzamelde hoogwaardigheidsbekleders in de Hagia Sophia. We schuifelden meer dan we marcheerden, omdat er zoveel langzame priesters in de stoet waren, die allemaal op hout geschilderde afbeeldingen van hun heiligen droegen, en gebukt gingen onder zware banieren en vaandels waarop religieuze symbolen waren geborduurd. Weer anderen droegen relikwieën die in gouden en zilveren kistjes waren gevat. Vlak voor me werd hun meest vereerde relikwie rondgedragen, namelijk een stukje van het houten kruis waaraan hun Christus was gestorven. Ik vroeg me af of Odin, een meester in het vermommen, zich als Jezus had voorgedaan. De Alvader had zelf ook aan een boom gehangen, en ook zijn zij was met een speer doorboord toen hij alwetend wilde worden. Het was jammer, zo dacht ik bij mezelf, dat de christenen er zo van overtuigd waren dat hun godsdienst het enige ware geloof was. Als ze wat toleranter waren geweest, hadden ze moeten toegeven dat andere godsdiensten ook zo hun goede kanten hadden. De aanhangers van het Oude Geloof vonden het prima als mensen in hun eigen goden geloofden, want wij probeerden onze

ideeën niet aan anderen op te leggen. Maar gelukkig waren de christenen in Constantinopel niet zo onverdraagzaam als hun broeders in het noorden, die hun best deden alle zogenaamde heidense praktijken te onderdrukken. In Constantinopel waren ze ruimdenkend genoeg om toe te staan dat de Saracenen in het zesde district een moskee hadden waar ze konden bidden. Ook waren er een paar synagogen voor de joden.

Honderd passen voor we de deuren van de Hagia Sophia bereikten, bleven wij, de leden van de Varangische Garde, staan, terwijl de rest van de processie plechtig de kerk binnenschreed. De priesters zagen ons liever gaan dan komen en het was gebruikelijk dat wij buiten bleven wachten tot de dienst voorbij was. Blijkbaar dacht iedereen dat niemand het zou wagen in een heiligdom een aanslag op de basileus te plegen, maar ik had zo mijn twijfels.

Halfdan gaf op de plaats rust, en we stonden met elkaar te babbelen terwijl we wachtten op het einde van de kerkdienst, waarna we de ingehuldigde basileus weer terug naar het paleis moesten escorteren. Terwijl we daar zo stonden, zag ik een jongeman, gekleed in de typerende mantel met kap van de middenklasse. Zo te zien was hij een jonge ambtenaar. Hij sprak verschillende leden van de garde aan, maar waarschijnlijk deed hij dat in het Grieks, want ze begrepen hem niet, schudden met hun hoofd of negeerden hem volkomen. Uiteindelijk wees iemand in mijn richting en kwam hij mijn kant op. Hij stelde zich voor als Constantijn Psellus en vertelde dat hij student was, en in dienst van de keizer hoopte te treden. Ik schatte hem op maximaal zestien of zeventien jaar, ongeveer half zo oud als ik.

‘Ik ben van plan een geschiedenis van het keizerrijk te schrijven,’ vertelde hij, ‘waarbij ik aan iedere keizer een hoofdstuk wil wijden. Ik zou u erg dankbaar zijn als u me iets kon vertellen over de laatste dagen van basileus Romanus.’

Ik vond zijn formele en beleefde toon erg aangenaam en hij maakte een intelligente indruk, dus besloot ik hem van dienst te zijn.

‘Ik was erbij toen hij verdronk,’ zei ik, en ik vertelde in kort bestek wat ik had gezien.

‘U zegt dat hij verdronken is?’ zei de jongeman op milde toon.

‘Ja, althans, daar leek het wel op. Hoewel hij pas zijn laatste adem

uitblies toen hij op die bank lag. Misschien heeft hij een hartaanval gehad. Hij was er tenslotte oud genoeg voor.'

'Gisteren, tijdens de rouwstoet, heb ik hem gezien. Ik vond dat hij er erg vreemd uitzag. Zo grijs en opgeblazen.'

'O, maar zo zag hij er al heel lang uit.'

'U gelooft niet dat hij aan iets anders is gestorven? Bijvoorbeeld aan een langzaam werkend vergif?' vroeg de jongeman op een toon alsof hij het over zoiets alledaags als het weer had. 'Misschien bent u wel doelbewust bij het bad weggelokt, zodat iemand de keizer onder water kon duwen om zo een hartaanval te veroorzaken.'

Over een mogelijke vergiftiging hadden we het in ons wachtlokaal al meteen na de dood van de keizer gehad, en sommigen waren zelfs zo ver gegaan te speculeren over de vraag of het nieswortel was of dat Romanus een ander gif was toegediend. Maar het was onze taak niet om hier onderzoek naar te doen. Onze verantwoordelijkheid was het alleen om hem te verdedigen tegen een moordaanslag, het soort aanval dat je met een schild of een bijlslag kunt blokkeren. Dodelijke vergiften die in zijn voedsel of drank werden gestopt waren onze afdeling niet. Daar had de basileus zijn voorproevers voor, die echter omgekocht konden worden. En een verstandige moordenaar zou er wel voor zorgen een langzaam werkend gif te gebruiken, zodat het effect pas merkbaar werd als het al te laat was.

Maar van de andere opmerking van die jongeman, namelijk dat ik was weggelokt zodat Romanus onbewaakt achterbleef, was ik erg geschrokken. Als dat waar was, maakte de Inktpotbewaarder ongetwijfeld deel uit van het complot, en de orfanotrofos waarschijnlijk ook. Ik herinnerde mij plotseling dat hij had geprobeerd mij naar de logothet van financiën te sturen met dat perkament. Dan was ik nog langer weggebleven. Het idee dat ik misschien wel zonder het te weten een rol had gespeeld in de moord op de basileus, deed mij de rillingen over de rug lopen. Als dat waar was, verkeerde ik in groot gevaar. Een lijfwacht die zijn plicht verzaakte en de basileus niet beschermde, werd ter dood gebracht door zijn commandant, meestal door hem in het openbaar te onthoofden. Erger nog, als Romanus inderdaad was vermoord, werd ik wellicht als getuige beschouwd, zodat ik misschien wel door de daders zou worden vermoord. Voor een mach-

tig man als de orfanotrofos was het niet moeilijk mij om het leven te laten brengen, bijvoorbeeld tijdens een ruzie in een taveerne.

De angst sloeg me opeens om het hart.

‘Ik geloof dat ik de priesters al hoor zingen,’ zei Psellus, mijn gedachten onderbrekend. Hij maakte nu een onrustige indruk. Misschien beseftte hij dat hij met zijn speculaties te ver was gegaan en dat wat hij zei, grensde aan hoogverraad.

‘De deuren van de Hagia Sophia zijn zo te horen al opengegaan. De nieuwe basileus zal zo wel naar buiten komen. Ik zal u niet langer storen. Ik dank u voor de informatie en ben u zeer erkentelijk voor uw hulp.’ Na deze woorden verdween hij in de menigte.

Wij stelden ons weer op rond Michaël IV, die gezeten was op een prachtige vos, een van de mooiste paarden uit de koninklijke stallen. Romanus had erg veel verstand van paarden en had een prachtige stoeterij opgebouwd, al was hij zelf te ziek geweest om uit rijden te gaan. Ik moest toegeven dat de jonge Michaël nu hij in het zadel zat een keizerlijke uitstraling had, ondanks zijn lage afkomst. Misschien had Zoë dat al meteen in hem herkend. Halfdan had me verteld dat hij erbij was toen Zoë haar toekomstige minnaar voor het eerst ontmoette. ‘Je moest wel blind zijn om niet te zien wat er gebeurde. Ze kon haar ogen niet van hem afhouden. Hij werd aan haar voorgesteld door de orfanotrofos. Die bracht Michaël naar de audiëntiezaal waar Zoë en Romanus een ontvangst hielden en stelde hem meteen aan het keizerlijk paar voor. Die oude Romanus ontving hem beleefd, maar Zoë keek naar die jongen alsof ze hem ter plekke wilde verslinden. Het was een knappe kerel, met een frisse kop en blosjes op zijn wangen. Hij kon blozen als een meisje. Volgens mij wist de orfanotrofos precies wat hij deed. Hij had alles van tevoren bekokstoofd.’

‘Had Romanus het dan niet in de gaten, als het zo overduidelijk was?’ vroeg ik.

‘Nee. Die ouwe had toen al helemaal geen oog meer voor de keizerin. Hij keek alle kanten op, behalve de hare, alsof hij haar aanblik niet kon verdragen.’

Terwijl we naar het Grote Paleis terugliepen, dacht ik na over wat ik had gehoord. We kwamen het grote binnenplein op en de poorten werden achter ons gesloten. Onze nieuwe basileus steeg af, bleef even

staan terwijl zijn hovelingen en andere hoogwaardigheidsbekleders zich in twee rijen opstelden en liep toen tussen hen door terwijl zij applaudisseerden en hem toelachten. Hij verdween in het paleis zonder dat hij een escorte meenam. Dat was zeer ongebruikelijk. Nog vreemder was het dat de hovelingen bijna als één man achter de basileus aan het paleis in holden. En mijn verbijstering werd nog groter toen Halfdan achter ze aan rende, iedere vorm van discipline overboord gooiend. De andere leden van de lijfwacht deden hetzelfde, zodat ik met ze mee holde. We duwden en drongen als het publiek in de hippodroom, dat na afloop van de spelen zo snel mogelijk naar buiten probeert te komen.

Het was ongelooflijk. Van het stijve protocol was niets meer te merken. De menigte, onder wie ministers, hovelingen, raadsheren en zelfs priesters, stroomde zo snel mogelijk het grote Triklinium binnen. Daar, gezeten op een verhoging, was onze jonge, nieuwe keizer, die ons minzaam toelachte. Aan weerszijden van de keizer stonden twee slaven met kleine geldkisten. Een van de slaven hield zijn kist schuin, zodat de goudstukken in de schoot van de keizer vielen. Michaël vulde zijn handen ermee en gooide de munten midden in de menigte. Mijn mond viel open van verbazing. De goudstukken, die per stuk zes maanden salaris voor een bedreven handwerksman vertegenwoordigden, glinsterden en glinsterden voor ze tussen de uitgestrekte handen neerdaalden. Sommige mensen slaagden erin een munt te vangen, maar de meeste goudstukken belandden rinkelend op de grond. Mannen lieten zich op handen en knieën zakken om zo veel mogelijk munten bijeen te rapen, terwijl de keizer zijn hand weer met goudstukken vulde en deze ook weer als een gouden regen rondstrooide. Nu wist ik waarom Halfdan zoveel haast had gehad. Mijn commandant had zich met de ellebogen een weg gebaand naar de beste plek en graaide munten bijeen.

Ik zakte ook op mijn knieën en begon munten te rapen. Maar terwijl mijn vingers zich rond mijn eerste goudstuk sloten, dacht ik ook dat het verstandig zou zijn als ik op een onopvallende manier ontslag kon nemen uit de lijfwacht, voor het te laat was.